

SĂPĂTURILE DE LA SĂRATA-MONTEORU

ÎN CAMPANIA asupra căreia se relatează, s-au făcut săpături numai în cimitirul slav din secolul VII, continuându-se astfel lucrările din anii precedenți. Regiunea cercetată este marginea de nord și de sud-est a platoului pe care se află situat cimitirul de incinerare. Deoarece lucrările sînt pe sfîrșite în acest mare complex de caracter funerar (în campania arheologică viitoare ele vor fi încheiate), cercetările noastre au intrat în faza de încheiere, în sensul că se verifică totalitatea faptelor înregistrate pînă acum în legătură cu planul de ansamblu al cimitirului, cu grupările și cu ritualul mormintelor, unele din aceste fapte căpătînd astfel caracterul unor date definitive. Putem repeta și în acest raport preliminar că cimitirul de incinerare de la Sărata-Monteoru își păstrează caracterul unitar din punct de vedere cronologic și al ritului, cu grupări de morminte în cadrul cărora existența sau predominarea unui anumit fel de gropi permite împărțirea cimitirului pe cartiere mari.

În raportul de față ne vom referi numai la acele observații de ordin general, despre care am amintit mai sus și vom pomeni numai situațiile noi întîlnite și unele cazuri care s-au repetat, dar care prin felul mai clar în care s-au prezentat pot avea valoarea unor observații definitive.

În regiunea de nord și nord-est a platoului mormintele sînt prezente pînă în marginea rîpei, fapt care ne face să socotim că cimitirul se întindea mai mult în această parte distrusă de formarea unei rîpe și de tăierea drumului.

Regiunea de nord a cimitirului se caracterizează prin prezența a numeroase gropi cu foarte puțină cenușă, cu cărbuni mărunți și fără oase; gropile acestea sînt mari, cu diametrul între 0,80 și 1,00 m, dar puțin adînci, de maximum 0,20 m. Asemenea «morminte» s-au mai întîlnit în cuprinsul cimitirului, dar nu atît de numeroase și grupate ca în această parte.

Mormînt cu două urne (M. 1251). Într-o groapă ovală orientată NV—SE au fost așezate două urne, pe direcția aproximativ NE—SV și în marginea gropii; una din urne a fost găsită culcată pe pîntec cu gura spre interiorul gropii, iar cealaltă stînd pe fund. Din amîndouă vasele a rămas *in situ* numai partea pe care au zăcut, restul găsindu-se prăbușit și răvășit chiar mai departe de groapă. Acest deranjament se datorește terenului în pantă. Oasele din amîndouă urnele sînt de individ matur. Din această cauză nu putem afirma cu siguranță dacă oasele aparțin la doi indivizi, sau aceluiași. Totuși, deoarece există un caz de înmormîntare dublă, în urnă și în groapă, a unui matur și a unui copil (amănunte au fost date în raportul nostru din 1956), putem presupune că existența a două urne într-o groapă înseamnă o dublă înmormîntare.

Mormînt în groapă inconjurat de bucăți de chirpici. Groapa a fost rotundă și mărginită în jurul gurii cu bucăți de chirpici luate probabil dintr-o locuință

din epoca bronzului (stratul de cultură din epoca bronzului este aproape regulat deranjat de gropile mormintelor din secolul VII, mai ales de cele adânci). Este pînă acum singurul mormînt de acest fel întîlnit în cimitirul nostru. În grupa mormintelor slave din secolele VI—VII sînt cunoscute astfel de înmormîntări, folosind însă pietre.

În patru morminte de incinerare în groapă s-au găsit fragmente ceramice lucrate la roată, din pastă cenușie. Fragmentele aparțin unor vase de mici dimensiuni și cu pereții subțiri; unele au fost găsite în partea de sus, spre gura gropii, iar altele mai adînc în groapă și amestecate cu cioburi de vase lucrate cu mîna, din categoria obișnuită în cimitirul de la Sărata-Monteoru. Aceste fragmente ceramice, care se adaugă la altele de acest fel descoperite în săpăturile precedente, constituie una din problemele de seamă ale cimitirului de incinerare de caracter slav, deoarece prezența acestor elemente, cu totul străine de ceramica de factură slavă și care nu se găsesc în cuprinsul altor complexe asemănătoare de pe teritoriile învecinate, presupune legături foarte apropiate cu un alt grup omenesc păstrător și purtător al unei ceramici de tradiție Latene — secolul VI e.n.

Un mormînt de incinerare în groapă și în urnă, formă de îngropare a oaselor incinerate care a fost deseori întîlnită în acest cimitir, prezintă o trăsătură cu totul deosebită de rest, prin faptul că urna a fost așezată cu gura în jos. În vas a fost pusă întîi cenușă curată cu cîteva așchii de os și cu fire de cărbuni, apoi o grămăjoară de oase printre care au fost și cîteva fragmente mici de cărbuni, iar gura astupată cu pămînt galben scos la săpatul gropii. În groapă, în afară de cenușă, oase și cărbuni, a mai fost și o măsea de animal. După oase mormîntul a aparținut unui copil.

În numeroase morminte s-a observat prezența unor dinți de animal (de bou sau de cal), uneori chiar bucăți de falcă, dar a căror legătură cu mormîntul nu a fost niciodată asigurată, pe de o parte din cauză că gropile au fost săpate în stratul de cultură din epoca bronzului, iar pe de alta pentru că aceste resturi nu erau arse. În anul acesta s-au întîlnit trei morminte în groapă, în care astfel de resturi de dinți și de fălci de animal au fost arse puternic împreună cu oasele umane și puse în groapă laolaltă cu cărbunii. În mormîntul 1230, cu groapa ovală, s-a găsit în partea de sud a gropii o falcă întreagă de animal, așezată în grămada de oase și cărbuni. Aceste fapte de observație, asigurînd de data aceasta apartenența oaselor de animale la mormintele în care s-au găsit, determină și alte asemenea descoperiri, pînă acuma cu neputință de a fi atribuite cu precizie: în marginea de sud-vest a cimitirului, în afara liniei mormintelor, au fost găsite cinci fălci de animal cu dinți cu tot (bou sau cal)¹ depuse în lutul galben. Acestea nefiind nici arse și nici găsite împreună cu obiecte care să le poată lega de cimitirul din secolul VII, dar nici de epoca bronzului, rămăseseră pînă acum într-o situație nesigură. Singurul element care sugera o încadrare a acestora în complexul cimitirului era nivelul lor de zacere. În lumina ultimelor descoperiri de la Sărata-Monteoru, prezența resturilor de fălci de animale în gropile mormintelor de incinerare reprezintă fără îndoială un anumit ritual, de care se leagă cu siguranță și cele cinci fălci găsite întregi în marginea de sud-vest a cimitirului.

Un alt grup de morminte asupra cărora s-au putut verifica observații mai vechi sînt acelea cu gropile căpăcuite cu lut. Aceste gropi sînt săpate adînc sub depunerea cenușoasă, în stratul de lut galben sau de pămînt galben-nisipos care ca depunere arheologică aparține epocii bronzului. După așezarea oaselor, împre-

¹ Oasele acestea nu au fost încă supuse cercetării unui specialist.

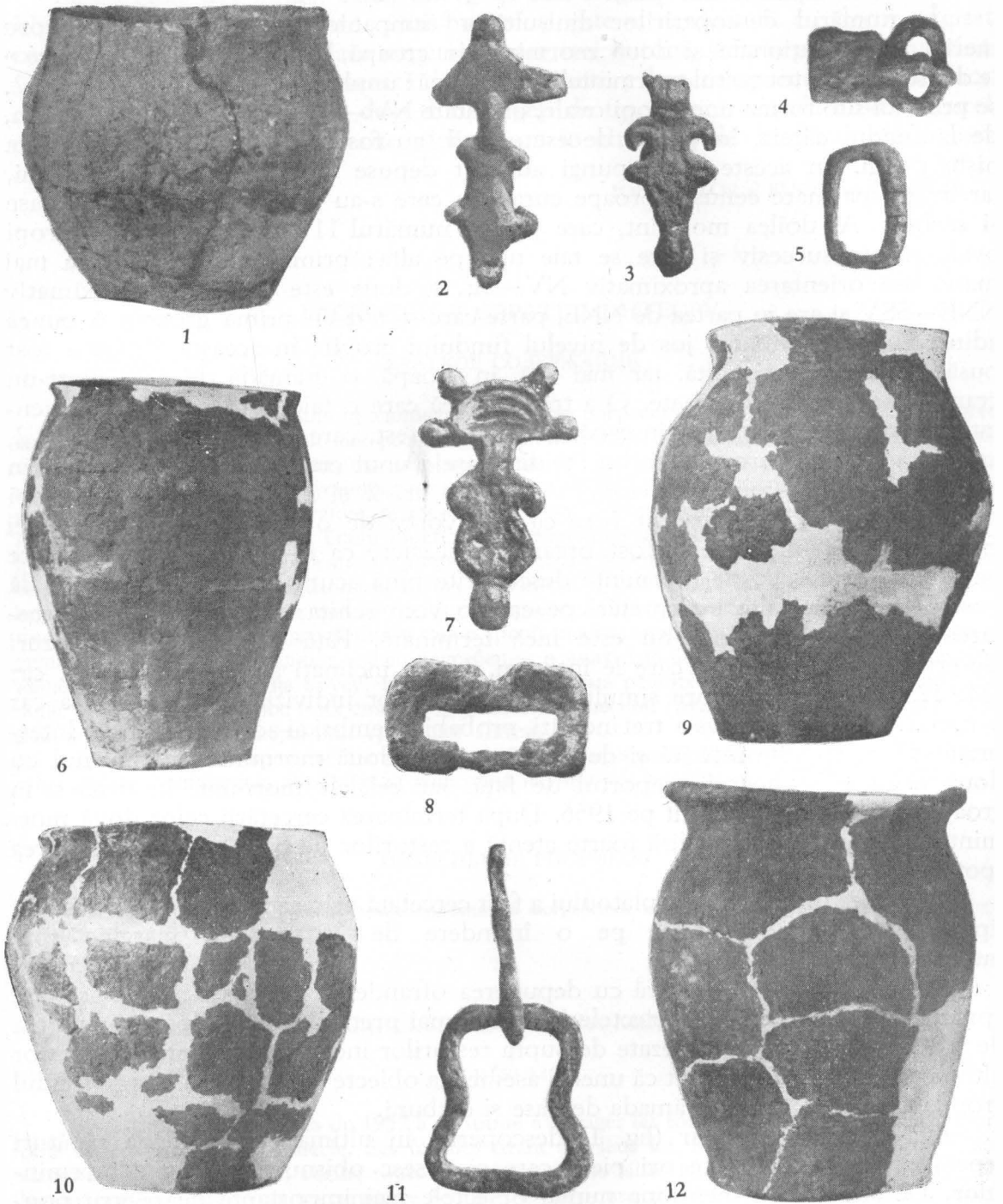

Fig. 1. — Vase și obiecte de metal din mormintele de incineratie de la Sărata-Monteoru.

ună cu cenușă și cu cărbuni, și a ofrandelor, groapa era « sigilată » cu un strat gros de pământ galben scos la săpatul gropii; operația este atât de bine făcută încât adeseori descoperirea mormintului se datorește insistenței noastre în locuri unde acestea lipseau din plan.

În numărul descoperirilor din ultima campanie de la Sărata-Monteoru merită a fi menționate și două morminte în groapă, dar a căror « organizare » le deosebește de tot restul mormintelor în groapă: unul dintre acestea, cu nr. 1252, se prezintă sub forma unei gropi ovale, orientate NV—SE, adâncă de 0,45—0,50 m, de la fundul căreia, în partea de est și sud, au fost săpate alte două gropi ca niște pungi. În aceste două pungi au fost depuse oase incinerate și cărbuni, iar în groapa mare cenușă aproape curată în care s-au găsit extrem de rare oase și cărbuni. Al doilea mormânt, care poartă numărul 1111, constă din trei gropi ovale săpate succesiv și care se taie una pe alta: prima, care este și cea mai mare, are orientarea aproximativ NV—SE, a doua este orientată aproximativ NNE—SSV și are în partea de NNE, parte care se taie cu prima groapă, o pungă adâncită cu 0,25 m mai jos de nivelul fundului gropii; în această pungă a fost pusă cenușă foarte multă, iar mai sus, în groapă, o grămadă de oase dintr-un craniu, foarte puțin calcinate. O a treia groapă care o taie pe a doua este orientată aproximativ est-vest și în capătul ei dinspre est, care se taie cu groapa nr. 2, au fost găsite numeroase alte bucăți din oasele unui craniu, probabil căzute din groapa nr. 2. În jurul și deasupra gropilor nr. 2 și nr. 3 au fost cinci gropi mici cu cenușă. Deși aparent pare că este vorba de o simplă întretăiere a trei gropi, totuși felul cum au fost organizate acestea, ca și documentarea pe care ne-o oferă cele 1300 de morminte descoperite pînă acum în acest cimitir, ne dă posibilitatea unei alte interpretări pe care o vom schița numai, deoarece cercetarea ambelor morminte nu este încă terminată. Față de numeroasele cazuri ale grupărilor de gropi pe care le întâlnim, sîntem înclinați a socoti în primul caz (M. 1252) o înmormîntare simultană a mai multor indivizi, iar în al doilea caz o înmormîntare succesivă a trei indivizi, probabil membri ai aceleiași familii. Interpretarea aceasta este întărită și de prezența celor două morminte duble, unul cu două urne, menționat în raportul de față, iar celălalt mormânt, în urnă și în groapă, pomenit în raportul pe 1956. După terminarea cercetării celor două morminte va fi necesară o analiză foarte atentă a resturilor de oase pentru verificarea ipotezei noastre.

Marginea dinspre ESE a platoului a fost cercetată prin săpături și s-a constatat lipsa totală a mormintelor pe o întindere de 20 m din margine spre interior.

Observații noi în legătură cu depunerea ofrandelor în groapă: se constatase aproape cu regularitate că obiectele întregi și mai prețioase erau depuse în partea de sus a gropii, oarecum așezate deasupra resturilor incinerate; cu prilejul acestor ultime cercetări s-a constatat că uneori asemenea obiecte erau așezate și spre fundul gropii, dar tot mereu în grămada de oase și cărbuni.

Obiectele de inventar (fig. 1) descoperite în ultima campanie de săpături repetă de cele mai multe ori piese care se găsesc obișnuit în gropile mormintelor. De aceea vom menționa numai obiectele mai importante fie pentru nou-tatea lor, fie doar pentru raritatea lor. Din metal nobil s-au găsit două obiecte: o mică aplică (lungimea: 4 cm, iar lățimea: 1,5 cm) din foaie de aur lucrată « au repoussé », în forma unei benzi cu capetele rotunjite. Plăcuța este decorată, pe margine și în cîmpul din mijloc, cu două șiruri de perle în relief; a doua piesă este un fragment dintr-un cercel de argint, fragment care constă dintr-un

cerc dublu în interiorul și la exteriorul căruia sînt mici muguri realizați din cîte trei sau șase granulații. Acesta este al doilea fragment dintr-un cercel de acest tip găsit în cimitirul nostru.

S-au găsit trei fibule, două întregi și una fragmentară; toate sînt din bronz. Una din fibulele întregi are cinci butoni și este ornamentată cu decor excizat; cealaltă este nedecorată, placa superioară are trei butoni, iar placa piciorului cinci.

Armele continuă să lipsească din acest cimitir; de aceea pomenim ca un lucru de seamă descoperirea celei de-a doua săgeți de tip avaric, acestea fiind singurele obiecte de acest fel descoperite pînă acum în cimitirul de la Sărata-Monteoru.

ION NESTOR și EUGENIA ZAHARIA

РАСКОПКИ В СЭРАТЕ-МОНТЕОРУ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Раскопками 1957 г. было продолжено вскрытие погребений с трупосожжением в славянском могильнике VII в. Так как раскопки заканчиваются, исследования вступили в заключительную фазу в том смысле, что все сделанные наблюдения теперь проверяются для окончательного подтверждения установленных данных. В настоящем сообщении отмечены лишь новые наблюдения или же такие, которые в результате встреченных новых положений стали вполне достоверными. Так, были выявлены следующие погребения, отличающиеся от предыдущих открытий: погребение с двумя урнами; погребение в яме, облицованной кусками самана; погребения с вложенными в них большими кусками или целой челюстью с зубами крупного животного (вола или лошади), которое сжигалось вместе с трупом; погребения в яме, обмазанной глиной; погребения в яме с урной, поставленной вверх дном. Наиболее значительную группу представляют собою погребения в ямах, где были найдены фрагменты серой керамики, сработанной на кругу. Их наличие (в весьма редких случаях) вместе с керамикой типа Прага ставит вопрос о их связи с другой человеческой группой VI в. н.э., хранительницей и носительницей керамики традиций Латен.

До настоящего времени было вскрыто 1300 погребений, но для завершения работ в этом новом могильнике, необходима еще одна научно-исследовательская экспедиция.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Сосуды и металлические изделия из погребений с трупосожжением в Сэрата-Монтеору.

LES FOUILLES DE SĂRATA-MONTEORU

RÉSUMÉ

La campagne de fouilles de 1957 a continué à dégager les tombes à incinération de la nécropole slave, datée du VIIe siècle. Les fouilles tirant sur leur fin, les recherches des auteurs sont en voie d'achèvement. On vérifie toutes les observations faites jusqu'à présent, afin d'en retenir les données pouvant avoir un caractère définitif. C'est pourquoi, le présent rapport ne mentionne que les observations nouvelles ou celles qui, grâce à la découverte de situations nouvelles, ont acquis un caractère de certitude. C'est ainsi qu'on a décelé les situations suivantes, qui diffèrent des découvertes précédentes: une tombe à deux urnes; une tombe dans une fosse entourée de morceaux de bousillage; des tombes dans lesquelles on avait déposé des morceaux d'un grand animal (boeuf ou cheval) ou toute une mâchoire avec ses molaires, qui avaient été incinérés avec le cadavre; des tombes à fosse recouvertes d'argile; une tombe dans une fosse contenant

une urne retournée vers le bas. Le groupe le plus important est constitué de tombes dont les fosses contenaient des fragments céramiques grisâtres provenant de vases façonnés au tour. La présence de ces derniers (très rares du reste, par rapport aux autres) à côté de la céramique du type Prague, pose le problème des relations avec un autre groupement humain qui conservait et utilisait une céramique de tradition La Tène (VIe siècle de notre ère).

On a découvert jusqu'ici 1300 tombes et toute une campagne de fouilles est encore nécessaire pour achever les recherches dans cette nécropole.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Vases et objets en métal provenant des tombes à incinération de Sărata-Monteoru.
